

В. ГРІНЧЕНКО,

**академік НАН України,
директор Інституту гідромеханіки НАН України**

Скористаюся з можливості привернути увагу до одного, на мою думку, надзвичайно важливого питання, пов'язаного з нинішнім станом і майбутнім нашої Академії наук. Ідеться про деякі аспекти інформаційного забезпечення науково-дослідної роботи, передусім фундаментальних досліджень.

Мабуть, не викличе заперечень твердження, що найадекватнішою формою існування результатів фундаментальних досліджень є наукова стаття чи наукова книга. Б. Є. Патон у своїй доповіді частково розповів про те, що зроблено в Академії для того, щоб можна було використовувати у нашій повсякденній роботі цю адекватну форму існування результатів фундаментальних досліджень. Я хотів би додати: справа не лише у тому, що ми зараз маємо привабливіші зовні, досконаліші щодо поліграфічного виконання вітчизняні наукові видання (здебільшого економічного профілю). Важливішою є та обставина, що у світі спостерігається досить високий інтерес до цих видань. Це підтверджує, що досі збережено значний науковий потенціал нашої Академії.

Ось конкретний приклад, пов'язаний з діяльністю Інституту гідромеханіки. Три роки видається у нас новий журнал «*Прикладна гідромеханіка*», і ми вже маємо угоду з американським видавництвом про повний переклад цього журналу та його видання у Сполучених Штатах. Тобто інтерес до наших досліджень є. Але під час переговорів про таке видання я зіткнувся з дуже прикрим фактом. Цей видавець, цей капіталіст узяв мій журнал і почав його розглядати. Дійшов до статті, де останнє посилання в списку літератури на іноземне джерело датоване 1985 р., і каже: «Таку статтю я не перекладатиму, бо вона не знайде читача. Автор не знає сучасного стану проблеми». І знаєте, після цього, працюючи в редколегії «*Доповідей НАН України*» і читаючи багато наших видань, я чітко зрозумів, що у нас і справді складається надзвичайно загрозна ситуація у цій галузі. Я проаналізував статті з механіки. Кількість посилань на іноземні періодичні видання після 1990 р. різко зменшується. І це, як ви бачите, здатне погіршити оцінку нашої наукової роботи, особливо з боку зарубіжних учених.

Наведу цифри, які, на мій погляд, є вражаючими. У 1990 р. центральна бібліотека нашої Академії наук (нині Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського), яка, до речі, й тоді не була найбагатшим джерелом інформації для вчених (адже вони мали змогу користуватися літературою з бібліотеки ім. Леніна, московської Науково-технічної бібліотеки тощо), одержала 74563 одиниці зарубіжних періодичних видань і 1062 монографії з різних галузей знань. А у 2000 р. до неї надійшло 342 одиниці закордонних періодичних видань і жодної монографії. Аналізуючи ці цифри, можна сказати, що ми самі заганяємо себе в умови інформаційної ізоляції. Дещо вдається зробити завдяки персональним контактам наших учених, поїздкам за кордон чи якимсь іншим обставинам, наприклад членству у різних закордонних товариствах, які надсилають свої видання за доволі низькими цінами. Але такого роду самодіяльність не розв'язує основної проблеми, зумовленої тим, що наука України нині опинилася в інформаційній ізоляції, і це незважаючи на існування Інтернету. Всі більш-менш пристойні закордонні періодичні

видання платні, причому плата дуже висока, скажімо, за одну статтю вона перевищує 20 доларів.

Гадаю, що сказаного досить, щоб зрозуміти критичність ситуації. Я знаю, що нині Академія наук має внести свої пропозиції щодо формування Бюджету 2002 р. То, можливо, нам слід виступити з ініціативою, щоб фінансування Національної бібліотеки України було у Бюджеті такою ж захищеною статтею, як і всі інші особливо важливі витрати нашої держави.